

magistrati razvrščeni po mestih. Zaradi enostavnosti je avtor uporabil vrstni red, po katerem mesta nastopajo v CIL. V poglavjih, ki obravnavajo magistrature na individualni podlagi, so le ti razdeljeni po kolegijih. Znotraj vsakega kolegija so magistrati urejeni kronološko, kadar je bilo vsako magistraturo posameznika mogoče datirati. Kolegiji si sledijo po enakem vrstnem redu kot v poglavjih o kolegijih. Vsak magistrat je označen s posebnim številom, kar v knjigi služi za identifikacijo posameznikov. V poglavju 8 so v sklepnih ugotovitvah strnjene vse informacije in dognanja iz prejšnjih poglavij. Avtor najprej povzame rezultate o organizacijski sestavi kolegijev in o karieri (*cursus honorum*) njihovih magistratov. Temu sledi razlaga raznih strokovnih izrazov *honoratus*, *quinquennalicius*, *quinquennalicius perpetuus* itd., statistične analize o statusu in izvoru magistratov, opis funkcij in dolžnosti magistratov ter njihova povezava z municipalno administracijo. V nadaljevanju je vključenih nekaj dodatkov v pomoč bralcu. V dodatku 1 so besedila nekaterih neobjavljenih napisov iz Ostije in "Jasti" tesarjev ("fabri tingarii") iz Santa Prassede v Rimu. Dodatek 2 vsebuje listo in konkordanco napisov, ki pripadajo magistratom. Popolna lista magistratov v vrstnem redu, kot nastopajo v katalogu, je v dodatku 3. Sem so vključeni tudi podatki o statusu in prednikih magistrata ter naziv (*titulatura*) njegove magistrature. V dodatku 4 je kazalo vseh kolegijev, katerih magistrati so bili vključeni v študijo, v zadnjih dveh pa indeks imen (*nomina* in *cognomina*) magistratov.

Na koncu knjige je obsežna bibliografija pogosteje navajanih del.

Milan LOVENJAK

Gian Luca Gregori: *Genealogie estensi e falsificazione epigrafica*. Opuscula epigraphica I. Casa editrice Quasar, Roma 1990. 30 strani.

S pričujočo knjižico, ki ni daljša od srednje dolgega članka, se (poleg odličnih *Supplementa Italica* in *Vetera*) odpira nova serija monografskih izdaj Oddelka za antične zgodovinske, arheološke in antropološke vede na Univerzi *La Sapienza* v Rimu, pod vodstvom S. Panciere. Delce obravnava problem epigrafskih ponaredek v severni Italiji; iztočnica za študijo je napis *CIL* XI 848, ki ga je izdal Bormann in ki se hrani v Modeni, v *Lapidario Estense*. Napis omenja nekega Tiberija Atija Gajevega sina, ki je opravljal funkcijo enega od četverice mož s pooblastilom izrekanja sodb (*quattuor viri iure dicundo*). V *CIL*-u je objavljen kot pristen, vendar kratko besedilo vsebuje nekaj nenavadnih podrobnosti, tako da je bil sum v njegovo pristnost upravičen; pričujoča študija je dokazala, da gre nedvomno za ponaredek iz obdobja renesanse.

Avtor obravnava problem začetkov ponarejanja starin in vzrokov za to dejavnost, ki je bila posebej razširjena v severni Italiji (glej npr. tudi G. Bandelli, C. Egnatius T.f. Veitor e C. Virginius C.f. Pulcher. Dall'antico ai moderni, v: *Maniagolibero, un paese, la sua gente*. Maniago/Pordenone 1989, za nas zanimivo zaradi neposredne bližine).

V Benetkah in v Padovi je mogoče že v začetku 14. stoletja opaziti željo mest, da bi utemeljila svojo čim daljšo in slavnjejšo zgodovino. V tem prizadevanju so humanisti na eni strani arbitrarno povezovali pristne epigrafske spomenike z antičnimi literarnimi viri, korak naprej pa je bil ta, da so na osnovi bolj ali manj pravilno interpretiranih podatkov iz literarnih virov ponarejali napise. V 15. in 16. stoletju je ponarejanje še dodatno cvetelo, ker so si plemeniti družine prizadevale navezati svoj rodovnik na antične Rimljane ali celo na mitične heroje. Sredi 16. stoletja je med Estenci iz Ferrare in Medicejci iz Modene v zvezi z vprašanjem, kateri družini gre prednost pri odnosih s papežem in vladarjem, izbruhnila prava diplomatska vojna. O rodovnikih uglednih družin so obstajale obsežne učne knjige, v katerih so opisovali njihov izvor s podobnimi besedami kot npr. Gian Battista Giraldu Cinzio, ki v svojem latinsko napisanem delu *De Ferrara et Atestinis Principibus commentariolum* (sredi 16. stoletja) piše, da nekateri izvajajo začetek Estencev od Noetovih potomcev, drugi pa od Antenorja oz. njegovca tovariša Marka, zato so markizi, sam pa je mnenja, da družina izhaja od antičnega

Herkula. V takšni klimi so nastajali epigrafski ponaredek, ki naj bi dokumentirali učene teorije nekaterih italijanskih humanistov, ki so si zanje želeli otipljivih dokazov.

Avtor je sledil vsem še ohranjenim arhivskim objavljenim in le rokopišno ohranjenim zapisom tega spomenika in je zaključil, da je besedilo napisa po vsej verjetnosti dal ponarediti Girolamo Falletti med bivanjem v Benetkah, ko je pripravljala genealogijo Estencev. Njihov izvor je izpeljeval iz antične familije Atijev. Kot arhivski dokument je bil napis poslan Alfonzu II. Konec 16. ali v začetku 17. stoletja je kamen skupaj z drugimi estenskimi zbirkami antičnih spomenikov prišel v Modeno, nekaj deset let pozneje pa v družinsko rezidenco na deželi, Pentetorri. Čez sto let se je vrnil v njihovo mestno palačo, dokler ni na začetku prejšnjega stoletja našel svoj prostor v Akademiji lepih umetnosti in nazadnje v lapidariju Muzeja.

Knjižica je opremljena z nekaj reprodukcijami prepisov napisa iz različnih rokopisov in s fotografijami, ki prikazujejo poleg tega nepristnega spomenika tudi aventične rimske napise, ki so služili ponarejevalcu za navdih. Delce je nedvomno zelo zanimivo; kot je navedeno v 1. opombi, bo izšlo kot članek v zborniku *Miscellanea di studi archeologici e di antichità IV* (izd. F. Rebecchi), nikjer pa ni povedano, iz kakšnih razlogov je izšlo tudi v knjižni obliki.

Marjeta ŠAŠEL KOS

E. Römer-Martijne: *Römerzeitliche Bleietiketten aus Kalsdorf, Steiermark*. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Phil.-Hist. Klasse, Denkschriften Bd. 205. Wien 1990. 279 strani, 140 slik in 32 tabel.

V zadnjem času epigrafiki vse več pozornosti posvečajo napisom na uporabnih predmetih (keramiki, kovinskih predmetih, opekah ipd.), ki jih v korpusih napisov najdemo pod oznako *instrumentum domesticum*. Razen žigov izdelovalcev gre večinoma za tekste v kurzivni pisavi, ki označujejo lastništvo, težo ali mero in tako neposredno pričajo o življenju preprostih ljudi. V Peči na Madžarskem je bil tudi že prvi epigrafski kongres posvečen tej tematiki (11. - 14. september 1991), na katerem so bili predstavljeni najnovejši dosežki s tega področja.

Med *instrumenta domestica* spadajo tudi napisi na svinčenih ploščicah, najdenih širom rimskega imperija. Največjo tovrstno najdbo doslej predstavlja depo čez 1000 ploščic iz Siscije, odkrit v prejšnjem stoletju, ki še ni bil deležen primerne objave. Objavljenih je bilo le 21 ploščic, ki so danes v Budimpešti (G. Alföldy, *Folia Archeologica* 8, 1956, 97 ss). Drugo najštevilnejšo najdbo svinčenih ploščic predstavlja depo iz Kalsdorfa na avstrijskem Štajerskem, ki vsebuje 201 kosov in nam ga predstavlja pričujoča knjiga.

Najdba je prišla na dan leta 1979 pri planiranju za gradnjo hiše. Žal so bile stratigrafske okoliščine z gradbenimi stroji uničene, tako da najdbe ni bilo mogoče točneje časovno opredeliti. Fragmenti keramike, ki so bili najdeni ob gradbenih delih kažejo na 2.-4. stoletje. Stanje ohranjenosti ploščic je različno, pri večini površino pokriva preperel ali zasigan sloj, tako da so črke pogosto komaj razpoznavne. Večina ploščic je popisana na obeh straneh v latinski kurzivni pisavi, katere branje dodatno otežujejo samovoljne ligature v tekstu in majhnost ploščic.

Avtorica nam po uvodnem delu predstavi postopek čiščenja, konserviranja, branja, risanja in fotografiranja ploščic. Najprej so bile oprane z vodo in mehko ščetko, nato pa očiščene s posebno metodo pihanja steklenega prahu. Pri konzerviranju je bil uporabljen poseben lak. Branje tekstov je potekalo pod stereomikroskopom s 7 do 45-kratno brezstopenjsko povečavo, pri čemer so bile ploščice dodatno osvetljene s posebnimi svetilnimi palicami, ki jih je bilo mogoče prilagajati. Pri prisojanju je bila uporabljena posebna priprava, namenjena za risanje žigov na terri sigilati.

V katalogu je obravnavanih 131 ploščic, na katerih so bili ugotovljeni napisi. Vsaki je praviloma namenjena po ena stran v knjigi. V zgornjem delu strani je vedno risba prednje in